

Informe

Intervenció arqueològica subsidiària de la construcció d'una estació transformadora soterrada pels equipaments del Pou de la Figuera, al districte de Ciutat Vella (codi MHCB 015/06)

(Barcelona, Barcelonès)

Febrer / juny de 2006

Ivan Salvadó Jambrina

C/ Vallmanya nº 24
08461 - Sant Esteve de Palautordera
Tel/fax: 93 848 31 95
c.e. estrats@estratsgpc.com
www.estratsgpc.com

Gestió del Patrimoni Cultural, S.L.

Arqueòleg director

Ivan Salvadó Jambrina

A Sant Esteve de Palautordera, 19 d'octubre de 2006

Índex

Fitxa tècnica	pàg. 04
Motius de la intervenció	pàg. 06
Localització	pàg. 08
Marc geogràfic i geològic	pàg. 09
Síntesi històrica i antecedents arqueològics	pàg. 12
Metodologia	pàg. 15
Desenvolupament dels treballs arqueològics	pàg. 17
Conclusions i interpretació	pàg. 32
Afectació del jaciment	pàg. 37
Bibliografia	pàg. 38

Annexos

Annex 1. Documentació fotogràfica	pàg. 41
Annex 2. Planimetries	pàg. 62

Fitxa tècnica

Nom de la intervenció:	Intervenció arqueològica subsidiària de la construcció d'una estació transformadora soterrada pels equipaments del Pou de la Figuera, al districte de Ciutat Vella
Municipi:	Barcelona
Comarca:	Barcelonès
Coordenades:	X : 430743,00 / Y : 4583711,00
Alçada:	5,00 msnm
Tipus de jaciment:	Lloc d'hàbitat
Tipus d'intervenció:	Preventiva
Tipus d'activitat:	Control i excavació
Resultat de la intervenció:	Documentació del tramut urbà d'època medieval i modern i dels diferents usos de l'espai des d'època romana al segle XXI
Cronologia:	Època imperial – segle XXI
Dates de la intervenció:	Del 13 de febrer al 30 de juny de 2006
Arqueòleg director:	Ivan Salvadó Jambrina
Auxiliars d'arqueòleg:	Aïda Alarcos Ballart , Albert Parada Vilaplana, Carles Aguilar Gil, Daniel Moly Fernández, Guillermo Garcia Cardete, Jacob Casquete Rodríguez, Marcel Olive Tache, Marta Ponseti Alonso, Mireia Crespo Selfa
Dibuix de camp:	Víctor Heredia Ortega
Infografia:	Markary Garcia
Propietari de la finca:	Ajuntament de Barcelona
Règim jurídic de la finca:	Públic
Promoció i finançament:	Foment de Ciutat Vella S.L.

Número d'expedient: 437 K121-N-B

Superfície afectada: 63 m²

Protecció existent: Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric
(Pla espacial de protecció del patrimoni històric artístic de la ciutat de Barcelona, octubre de 2000)

Motius de la intervenció

La present intervenció arqueològica es situa al solar destinat a espai públic que queda delimitat pels carrers del Pou de la Figuera, Jaume Giralt, Montanyans i Carders, del barri de Santa Caterina, al districte de Ciutat Vella de Barcelona. Ocupant exactament els solars que havien estat les finques núm. 4 i 6 del carrer de Jaume Giralt.

El projecte encarregat a **Foment de Ciutat Vella** i executat per **Coptalia S.L.**, respon a la necessitat de construir una cambra soterrada per a l'estació transformadora (E.T.) a la zona esmentada.

Aquesta construcció va suposar, l'elaboració d'un búnquer de 7 x 9 m. de costat i una fondària de 4 m.

Les remocions de terres, es van efectuar dins de l'àmbit de Ciutat Vella, zona declarada d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric. A banda de que en altres actuacions arqueològiques en zones properes a l'actual àrea afectada s'han pogut documentar gran quantitat de restes d'època moderna, medieval comprenent des de les primeres distribucions urbanes de la zona donades al S.XI fins a edificis senyorials datats entorn al S.XV. També s'han documentat restes d'ocupació romana sobretot reflectides en les mostres de la necròpolis tardoromana, i en menor mesura restes d'ocupació prehistòrica en forma d'inhumacions i estructures d'hàbitat.

Degut a l'alt interès arqueològic de la zona i aplicant tant la normativa municipal com la normativa vigent sobre protecció del patrimoni, s'ha cregut necessari des de **l'Institut de Cultura : Museu d'Història de la Ciutat**, la realització d'una intervenció arqueològica de caire preventiu, prèvia a l'execució del projecte constructiu esmentat en el present informe.

Aquesta intervenció arqueològica és la que permet dur a terme les directrius establertes en el *Decret 78/2002 de Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic*.

Esmentar que els treballs arqueològics s'han dut a terme per l'empresa d'arqueologia **Estrats, Gestió del Patrimoni Cultural, S.L.** sota la direcció de l'arqueòleg Iván Salvadó Jambrina.

Localització

Terme Municipal: Barcelona

Comarca: Barcelonès

Context: Zona Urbana, carrer de Jaume Giralt núm. 4 i 6, districte de Ciutat Vella (barri de Santa Caterina)

Coordenades UTM: X : 430743,00 / Y : 4583711,00

Alçada: 5,00 msnm

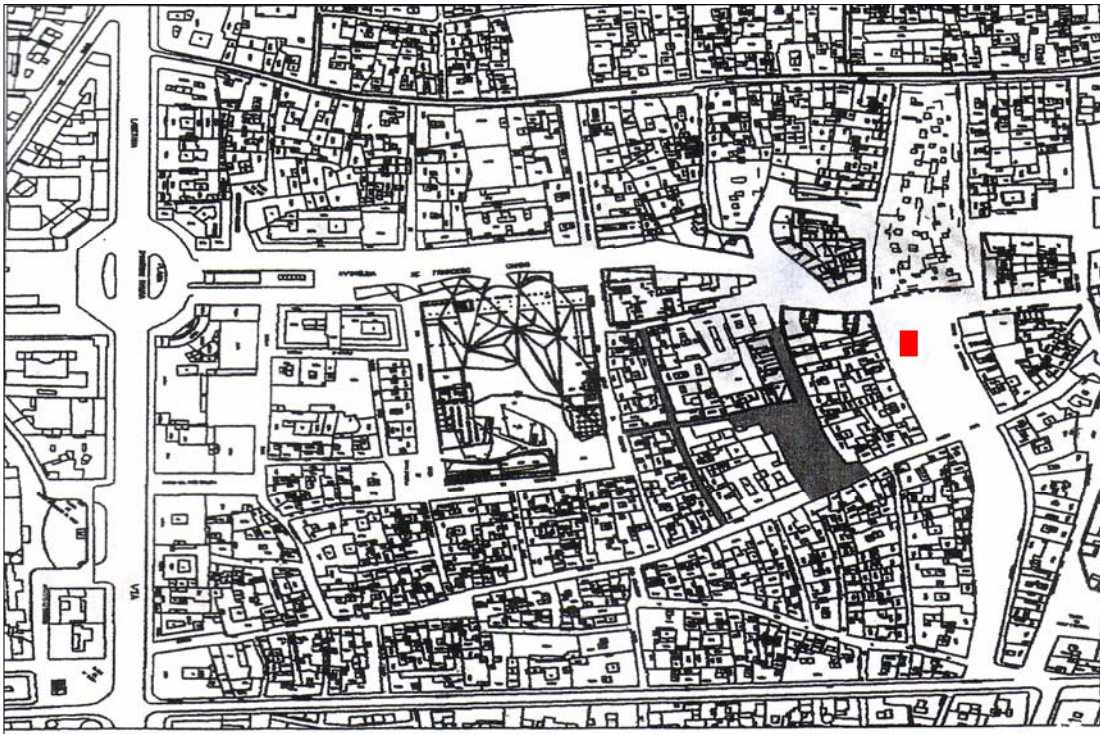

Fig. 1. Plànol de situació extret del Projecte d'Intervenció Arqueològica. Autor : Isidre Pastor i Batalla, E: 1/ 3.500 (de l'original)

Marc geogràfic i geològic

La comarca del Barcelonès, comprèn el territori estès entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut com a Collserola i delimitat pels rius Llobregat i Besòs. Des del punt de vista morfològic, doncs, s'aprecien dues grans unitats, Collserola i el Pla.

A la Serra de Collserola hi trobem una formació de *horst* composta per materials granítics i esquistosos, limitat al nord pel Vallès (Sector central de la Depressió Pre-litoral), a l'est amb el Turó de Roquetes (Besòs), al sud el Turó de Valldaura i a l'oest pel Llobregat.

En quant al Pla, es troba obert a mar i limitat per la Serralada Litoral (composta de llicorelles silurianes assentades en un basament granític) i a migjorn per la falla que segueix ran de mar des de Garraf i turó de Montjuïc fins al Turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís catalano-balear, dibuixà el que a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins.

En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic, sedimentaren dipòsits marins del qual son testimonis una sèrie de petits i suaus turons (dels Ollers, del Tàber, de les Falsies, de la Bota). La falla es fa visible al Pla ja que si des de Collserola els dipòsits baixen d'una manera continuada, suau i regular, al punt de contacte entre Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura amb la presència d'un salt o esglaó d'uns 20 metres, clarament visible en la morfologia urbana (les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana, els carrers d'Estruch, de les Moles o de Jovellanos). Salt aquest que fou aprofitat per la defensa de la

ciutat situant-hi les muralles o a nivell econòmic, explotat amb la ubicació de diversos molins a la zona coneguda com de les moles (actual carrer de les Moles).

De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó que ens trobem un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïns i del corrent litoral.

En aquest sector del pla es formaren maresmes i estanyols, però com que la costa ha anat avançant, molts d'aquest ja no existeixen en l'actualitat tot i que molts d'ells han continuat vius en els topònims de la ciutat (Banyols a la marina de Provençals, la Llavinera a Portal Nou, la Llacuna i la Llanera al Llobregat o l'estany del Cagalell al Port).

Referent al terme municipal de Barcelona, que és el que ens ocupa en aquest cas, arriba a una extensió de 1.754.900 Ha i s'estén a la costa mediterrània en una plana de 5 Km d'amplada limitada al NO per la Serra de Collserola (que culmina a 512 metres amb el Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs.

La seva funció de capital sempre ha estat afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció N-S la Catalunya Central (el Llobregat i l'eix Besòs – Congost – Ter).

Com hem esmentat abans, ens trobem davant d'un territori format a causa de l'acumulació de sediments provinents de les rieres, torrents i deltes dels rius propers a la ciutat així com de sediments marins (és reconegut que en els darrers segles, Barcelona ha guanyat terreny al mar).

En aquesta plana completament urbanitzada destaquen varies zones clarament diferenciades, el nucli antic que correspon a la primitiva ciutat romana damunt del Mont Tàber (15 m.s.n.m.) proper al mar. El nucli de Montjuïc al S, que s'aixeca suaument al pla i que cau bruscamment sobre el mar fent-se inexpugnable el seu accés des d'aquesta posició, i els ravals més pròxims que s'originaren entorn aquests nuclis.

Per altra banda, tenim tota una sèrie de nuclis poblacionals que, emergits fora muralles acabaran essent absorbits per la ciutat en una de les seves dues importants crescudes (amb la construcció de les muralles del segle XIII o durant l'expansió del segle XIX. amb la creació de l'Eixample).

De forma més detallada i cenyint-nos als carrers que ens ocupen en el present informe, ens hem de situar dins del districte de Ciutat Vella, a cavall entre els barris de Sant Pere i de Santa Caterina delimitats per l'actual Via Laietana a oest, el carrer Princesa al sud, el carrer Comerç a l'oest i al nord els carrers d'Ortigosa i Trafalgar.

A diferència d'altres barris de Barcelona, aquest no és homogeni, i partint dels varis elements que vertebreren el sector actualment, es podria subdividir el barri en el sector de la Bòria i la placeta d'en Marcús, el barri de Santa Caterina, el barri de Sant Agustí Vell i els barris de Sant Pere més Alt i Sant Pere més Baix.

Actualment aquest barri encara conserva algun dels seus trets fundacionals com són el convent de Sant Pere de les Puelles o el seu eix vertebrador primigeni en els carrers de la Bòria, Plaça de la Llana, Corders, Carders. Antiga via romana i posterior traçat en part del Rec Comtal. Aquest també tingué molta rellevància en la dinàmica industrial que des de l'edat mitjana ha tingut el barri i que perdurà fins entrat el segle XIX en forma de fàbriques d'indianes aparegudes a mitjans del segle XVIII.

Síntesi històrica i antecedents arqueològics

Síntesi històrica

El sorgiment del barri de Santa Caterina, es remunta a mitjans del segle XI dins d'una dinàmica d'expansió de la ciutat de Barcelona a extramurs donada entre els segles X i XIII.

Aquesta expansió es desenvolupa primerament a la zona dita del Mercadal, a les portes de la ciutat, on es duia a terme l'execució de fires i mercats que al llarg del temps es transformen en una zona d'intercanvi fixa. Aquesta zona coincidia amb l'accés que venia de tramuntana, el Maresme i el Vallès. D'altra banda s'observa una expansió en torn a les vies de comunicació principals: el carrer que duia a Sta M^a del Mar (l'accés pel costat de mar) i el *burgus* dels Arcs Antics (l'accés que venia del *territorium*, el Vallès Occidental i la Catalunya interior). (Any 1000)

Les primeres referències de la zona les tenim relacionades amb la fundació per part del Bisbe Guislabert, el 1023, de l'església de Sant Cugat, al costat de la carretera principal cap al nord.

Posteriorment es citen 3 documents datats entre 1058-1059 i que es refereixen a la zona situada entre St. Pere de les Puelles i Sant Cugat del Camí. Aquests, indiquen que hi hagué un intent de revitalitzar aquesta part de la ciutat sota els auspicis del bisbe Guislabert. Totes aquestes referències fan esment a extensions importants de terreny a banda i banda del camí principal que duia al nord. Hi apareixen esmentades molt poques cases, i el nombre restringit de propietaris involucrats en les transaccions, com també les importants sumes de diner que passaven d'unes mans a altres, fan pensar que efectivament ens trobem en una zona que en gran part no és urbanitzada. Les fonts posteriors deixen clar que l'evolució d'aquest districte fou lenta, i no quedà urbanitzat de manera definitiva fins al segle XIII.

Els moviments d'artesans que es donen cap als ravals a finals del segle XII i inici del XIII, també ajudaran a la consolidació de la zona. Es tenen notícies de que al llarg del carrer principal que duu cap al nord (el posterior carrer de la Bòria) hi havia una densa construcció estesa com a mínim fins a la capella i l'hospital d'en Bernat Marcús, erigits probablement pel seu fill del mateix nom cap a 1180. Tot i això és cap al 1235 que es constata una forta urbanització de la zona de Carders, Assaonadors i Pellisseria relacionada amb l'estabilització del gremi dels adobers.

Del segle XIII en endavant es ratifica la consolidació, ja no de la zona de Santa Caterina, sinó de totes les zones de la perifèria de la ciutat amb un augment de contractes de compra - venda, reparcel·lació de les finques primigènies i augment dels serveis amb la construcció de nou forns, molins,.etc.. Aquesta evolució es veurà en el seu punt culminant amb la introducció dels burgs dins del perímetre de la nova muralla medieval.

Aquesta dinàmica es veurà alterada a partir del segle XVIII, amb la industrialització dels ravals. Del barri de Sant Pere s'obtenen notícies de l'alta concentració d'indústries dedicades als teixits d'indianes fins al segle XIX.

Antecedents arqueològics

Degut a l'alt interès arqueològic i històric de la zona, s'han dut a terme, des de finals dels anys quaranta del segle XX, tot un seguit d'intervencions arqueològiques, que han posat de manifest l'alt valor patrimonial de la zona.

En època d'August aquesta zona formava part de l'*ager* de la Colònia i es el moment en que s'ordena el territori. Això ha quedat documentat amb la localització de diverses vil·les com les de la plaça d'Antoni Maura i l'avinguda de la Catedral. Els referents romans documentats més propers a la zona que ha estat objecte d'aquesta excavació, han estat relacionats amb una zona de necròpolis d'època tardorromana, associada amb una de les vies d'accés a la ciutat.

D'època medieval i moderna, les restes arqueològiques documentades han proporcionat importants dades sobre l'evolució urbanística del barri a través del temps.

Més recentment s'han realitzat excavacions a la zona, en destaquen les realitzades a l'avinguda Cambó, ja des de els anys 80.

Als últims anys s'han realitzat diverses actuacions arqueològiques a l'entorn immediat de la present intervenció. En destaquen l'obertura d'un nou vial emplaçat entre els carrers d'Álvarez de Castro i Jaume Giralte (FERRER, C.; et alii, 2003).

Metodologia

Els treballs arqueològics, duts a terme a la zona afectada per l'excavació de l'estació transformadora (E.T.), s'han dividit en dos parts: una primera, consistent en l'extracció mecànica dels nivells superficials i una segona, consistent en l'excavació i documentació dels estrats arqueològics.

La documentació i registre tant dels nivells arqueològics com de les estructures s'ha fet seguint el mètode plantejat per E. C. Harris i A. Carandini. Aquest consisteix en registrar objectivament els elements i estrats que s'exhumen realitzant una numeració d'aquests en forma d' Unitats Estratigràfiques (UEs), que permeten la individualització de cada element. En aquest cas s'ha iniciat la numeració amb la U.E. 01. En el cas d'estructures muràries que presenten diverses reformes, s'han designat amb les sigles MR i, tot seguit, se li ha atorgat un dígit per diferenciar-lo de la resta (Per exemple, a l'estructura murària composta per les U.Es 14, 18, 53, 117, 276, 367, 370, 385 li corresponen les sigles MR-2).

En el cas de la documentació de fets pertanyents a una mateixa acció, s'han utilitzat unitats d'activitat (U.A.) que recullen les diverses U.Es que en formen part. S'han designat amb les sigles U.A. i, tot seguit, se li ha atorgat un dígit per diferenciar-lo de la resta (per exemple, a la primera unitat d'activitat documentada, formada per les U.Es 46, 49, 50, 58, 123, 537, li corresponen les sigles U.A. 1).

Cada Unitat Estratigràfica es troba registrada en una fitxa de camp (en aquest cas s'utilitza la dissenyada per l'empresa d'arqueologia Estrats) on s'indica la situació del jaciment, i les característiques de l'estrat (color, textura, consistència, materials que conté, cronologia aproximada, etc...), de l'estructura (tècnica constructiva, materials emprats, mides), del paviment o de l'element negatiu.

En paral·lel es duu a terme un registre gràfic de les estructures, elements negatius, paviments, estrats o elements singulars que es vagin detectant al llarg del procés d'excavació. Aquest registre gràfic es duu a terme mitjançant dibuix arqueològic emprant per a les plantes, alçats, i seccions generals la escala 1:20 i per als elements de detall l'escala 1:10. A banda es porta un registre fotogràfic, emprant el sistema digital a color, tant del procés d'excavació com de les Unitats Estratigràfiques identificades.

El procés d'excavació ha generat la recuperació de material ceràmic, fauna i elements delicats com vidre o metalls. Seguint les pautes establertes des del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona: Institut de Cultura, els materials ceràmics i les restes de fauna s'han guardat en bosses de plàstic identificades amb el codi del jaciment, el número d'Unitat Estratigràfica i altres referències si s'escauen. Pel que respecta al material delicat, s'ha separat el vidre, del bronze i del ferro, desant-los en bosses de plàstic de tanca prèviament foradades, també identificats amb el codi del jaciment, el número d'Unitat Estratigràfica i el tipus de material que conté. Aquests materials s'han desat en contenidors de plàstic per preservar-los dels cops.

També s'han pogut recollir mostres de sediments que, utilitzant el mateix mètode que per al material arqueològic, s'han guardat en bosses de plàstic amb tanca i s'han individualitzat per unitats estratigràfiques.

Els materials arqueològics han estat dipositats als magatzems del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona a la Zona Franca. Aquí es durà a terme el procés de rentat i siglat del material i el seu posterior inventariar.

Desenvolupament dels treballs arqueològics

La superfície afectada per la construcció de la E.T. ocupava uns 63 m² en concret una cala de 7 x 9 m de costat.

Els treballs arqueològics es van iniciar amb l'extracció del paviment actual, format per una capa d'asfalt (U.E. 549) d'uns 8 -10 cm de potència, amb una màquina retroexcavadora. Aquest paviment va ser bastit un cop les finques número 4 i 6 del carrer Jaume Giralt, van ser enderrocades, formant d'aquesta manera un espai d'ús públic.

Tot seguit, i també de manera mecànica, es va excavar l'estrat superficial (U.E.00), format en el moment d'enderroc de les finques, que feia les funcions d'anivellament de la zona.

Un cop finalitzades les tasques mecàniques es va iniciar la neteja i delimitació dels nivells arqueològics conservats, de forma ja manual.

La realització d'aquests treballs va proporcionar la delimitació de l'espai en tres zones o àmbits molt ben diferenciats:

Àmbit 0

Aquesta zona ocupa tot l'extrem nord de l'excavació i la part superior de l'extrem est, formant un espai amb planta d' "L". Al sud es troba delimitat per l'estructura murària d'orientació est-oest, MR-1. Els límits nord, oest i est d'aquest àmbit ens són desconeguts, ja que sobrepassen els límits de l'actual cata.

Un cop extret l'estrat superficial U.E. 00 es van documentar a tota la superfície, dos paviments (U.Es 01 i 219) i restes d'un mur de morter de calç (U.E.16) que els hi feia de separació. El paviment U.E. 01 era de ciment i la U.E. 219 de rajoles quadrades de 30 x 30 cm, tots dos utilitzats com a nivell de circulació durant la última fase dels edificis.

Coberts pel paviment U.E. 01, es van documentar els paviments (U.Es 04 i 137). El primer estava bastit amb lloses rectangulars, molt ben treballades i lligades amb morter de calç de molt mala qualitat i molt degradat i ocupava tota la meitat nord-est de l'àmbit, la seva cronologia estaria situada dins el segle XIX – principis del XX. El segon, de cronologia més antiga, presentava unes característiques similars amb l'anterior, però d'una millor qualitat.

L'excavació de l'àmbit 0 es va finalitzar a la cota superior dels paviments (U.Es 04, 129 i 137), ja que no quedaven afectats per la construcció de la E.T.

Àmbit 1

Aquest estava delimitat: al nord per l'estructura murària MR-1, que separava l'àmbit 0 de l'àmbit 1; a l'est, per l'estructura murària MR-4, al sud per la intervenció de la UTE Codex-Àtics i a l'oest per l'estructura murària MR-2.

Aquest àmbit ja havia estat afectat, en part, durant una intervenció anterior. Un cop extret el nivell superficial (U.E. 00) es van documentar tot una sèrie d'estructures i estrats cronològicament situats en el segle XIX. Al costat nord, es va documentar un paviment de pedres reutilitzades (U.E. 03) lligades amb terra, i les seves preparacions (U.Es 11 i 68) l'excavació de les quals va proporcionar materials del segle XIX. Aquest paviment es trobava amortitzant, en part, a un pou mort, que ocupava tota la zona nord de l'àmbit. Estava bastit amb quatre murs de pedra lligades amb morter de calç (U.Es 10, 41, 146 i 228) i estava cobert per una volta de maons (U.E. 64). Al costat est es van documentar restes d'una obertura, per tal d'abocar els residus al seu interior. El seu desmuntatge va proporcionar fragments de ceràmica situats cronològicament a finals del segle XVIII – principis del segle XIX. Aquesta estructura estava amortitzada per quatre estrats (U.Es 40, 44, 65 i 238).

Sobre la volta de maons (U.E. 64), també es van documentar una sèrie de paviments (U.Es 134 i 135) que anivellaven el terra i facilitaven la circulació per sobre d'aquesta. Al costat sud del pou mort i dels paviments que funcionen amb ell, es va documentar el paviment de terra endurida U.E. 145, que ocupava gran part de l'àmbit i que era contemporani als paviments U.Es 134 i

135. Sota aquest, es va documentar un estrat d'anivellació (U.E. 87) que amortitzava estructures anteriors.

A la zona sud es conservaven restes de paviments de rajols (U.Es 07 i 33), i la seva preparació (U.E. 13), que per cota i relacions estratigràfiques semblaven funcionar al mateix temps que la resta de paviments abans comentats

Un cop excavats els paviments U.Es 07, 33 i 145, i les seves preparacions o anivellacions (U.Es 13 i 87), es van documentar una sèrie de petites estructures negatives (U.Es 94 i 151). Aquestes tenien al seu interior restes de construccions molt malmeses, bastides amb maons lligats amb morter de calç. Totes aquestes estructures estaven excavades al subsòl i son els únics restes conservats, dins aquest àmbit, dels nivells arqueològics del segle XVII.

Un cop excavats tots els nivells contemporanis i moderns, es va delimitar un negatiu (U.E. 299), que ocupava tot l'àmbit. La seva planta estava formada per dos parts: la situada més al sud es tractava d'un negatiu rectangular tipus galeria i la situada al nord, d'un negatiu lleugerament circular tipus cambra. Aquest negatiu retallava tota l'estratigrafia anterior i només es conservava part d'aquesta als laterals de l'àmbit. Presentava una secció globular, a la part nord i rectangular a la part sud.

Aquesta estructura negativa estava amortitzada per tres estrats (U.Es 167, 221 i 240). La seva excavació va proporcionar materials situats cronològicament a la segona meitat del segle XV.

L'estructura U.E. 299 va ser interpretada com l'intent de construir, possiblement, una fresquera. Cal destacar que diem "intent de construir", perquè hi ha evidències que fan pensar que aquesta no es va finalitzar mai, ja que part de l'estructura subterrània es va enfonsar durant el procés constructiu. Aquesta estructura es va excavar de sud a nord, minant el terreny. En primer lloc es va excavar la galeria d'accés i finalment la fresquera pròpiament dita. El principal problema d'inestabilitat de l'estructura era causat pel fet que aquesta estava excavada no en el terreny geològic, sinó en estratigrafia anterior, ja que en aquell punt coincidia amb farciments de negatius preterits. Aquest fet va ser

clau per causar l'esfondrament, ja que a la zona a on es va excavar la fresquera, una part del sediment, que havia de fer les funcions de paret d'aquesta, era sorra de platja. Durant l'excavació de l'estrat d'amortització U.E. 221 es van documentar fragment caiguts de l'estratigrafia situada sobre la volta de la fresquera. Aquests estaven dipositats sobre el terra de la fresquera formant blocs força compactes.

Com s'ha dit amb anterioritat, als laterals de l'àmbit 1, a la zona nord, es conservava part de l'estratigrafia anterior a la construcció del negatiu U.E.299. En concret, es tractava d'una successió de paviments de morter de calç i terra piconada (U.Es 222, 259, 288, 289, 291, 326) associats als murs U.Es 09 [MR-4], 14 i 385 [MR-2]. Tots ells es superposaven un darrera de l'altre i en alguns casos no ocupaven tota la superfície, sinó que només algunes zones, possiblement reparant als anteriors. L'excavació de l'estrat (U.E. 89) que amortitzava definitivament al paviment més modern de tots, va proporcionar materials arqueològics situats cronològicament entre la segona meitat del segle XIV i inicis del segle XV.

Aquest paquet de paviments s'assentava sobre l'amortització (U.E. 293) d'un paviment (U.E. 295) d'una fase anterior, que no funcionava amb el mur U.E. 09, ja que estava tallat per la rasa de fonamentació (U.E. 312) d'aquest.

S'han documentat indicis de que l'àmbit 1, en aquest període històric, estava dividit en dos espais per mitja d'un mur (U.E. 321). Aquest estava espoliat i només s'ha pogut documentar part de la seva rasa de fonamentació (U.E. 322) i del seu rebliment (U.E. 320), un cop espoliat el mur. Aquesta estructura presentava una orientació est – oest i feia angle recte amb els murs U.Es 09 [MR-4] i 14 [MR-2].

A la zona sud de l'àmbit, es repeteix una estratigrafia similar a la de la zona nord. S'han documentat una successió de paviments de terra piconada i morter de calç (U.Es 270, 325, 327 i 328), tots amortitzats per l'estrat U.E. 89.

Sota els paviments anteriorment comentats, es va documentar part d'un gran negatiu (U.E. 245) excavat, en part, en el substrat geològic. Es tractava d'un negatiu de planta rectangular, amb els costats curts arrodonits. Només es va poder documentar completament la seva paret oest, i parcialment els seus límits nord i sud. La seva paret est ens es desconeguda, ja que sobrepassava els límits de l'excavació. Les parets baixaven rectes i al contactar amb el fons pla, feien una lleugera cubeta. A l'argila de les parets, encara es podien apreciar les marques verticals deixades pels pics, en el moment d'excavar el negatiu.

Aquest negatiu estava amortitzat per diversos estrats (U.Es 226, 296, 310, 307, 308 i 309), l'excavació dels quals va proporcionar ceràmiques cronològicament situades entre finals del segle XII i el segle XIII. De tots aquests estrats cal destacar l'U.E. 226, que està formada per sorra de platja. La fresquera (U.E. 299) abans comentada, va ser excavada en els nivells d'amortització del negatiu U.E. 245 i en gran part de l'estrat de sorres U.E. 226, que va provocar el seu esfondrament.

A tocar del negatiu U.E. 245, en part tallat per aquest, es va documentar a l'extrem sud de l'àmbit un altre negatiu (U.E. 246), de planta ovalada i secció globular amb el fons pla. Aquest estava tallat, al nord, pel negatiu U.E. 245 i pel sud per l'excavació de la UTE Codex-Àtics. Com en el cas del negatiu U.E. 245, es van documentar les parets d'argila marques de pic.

Aquest negatiu estava amortitzat per un estrat (U.E. 298), l'excavació del qual va proporcionar ceràmiques cronològicament situades entre finals del segle XII i el segle XIII.

Aquesta estructura i la seva amortització van ser tallats per la construcció de la galeria (U.E. 299) d'accés a la fresquera.

Als costats d'aquesta zona de l'àmbit, es van documentar les restes d'un mur (U.E. 332), amb orientació est - oest, en part espoliat abans del segle XIV, de la seva amortització (U.E. 351 i 330), de la seva rasa de fonamentació (U.E. 353) i

del seu rebliment (U.E. 460). Fent angle recte amb aquest i situat pràcticament sota el límit est de l'excavació, es va documentar la rasa de fonamentació (U.E. 464) i els seus dos rebliments (U.Es 462 i 463), d'un mur, del que no queden més restes.

El mur (U.E. 332), del qual només es conservaven part dels fonaments, i les restes d'un altre, documentat només per la seva rasa de fonamentació (U.E. 464), formen part de les fases més antigues de la finca, situant-se possiblement el seu origen a finals del segle XI o segle XII.

Àmbit 2

Aquest estava delimitat per les estructures muràries següents: al nord, per MR-1; a l'est, per MR-2; a l'oest, per MR-3 i al sud, pel límit de l'excavació.

La zona sud de l'àmbit, estava totalment afectada per un rebaix (U.E. 71) a màquina fet fa pocs anys i per la construcció del sistema de clavegueram. Això va provocar que gran part de l'estratigrafia d'aquesta zona es perdés per complet. Una altra zona, dins d'aquest àmbit, en que també l'estratigrafia es va trobar parcialment perduda, va ser al costat est de l'àmbit 2, lloc on es va realitzar un sondeig per arqueòlegs de l'empresa Actium, durant el control realitzat com a conseqüència de l'instal·lació d'una grua.

Un cop aixecat l'estrat superficial (U.E. 00) es van documentar tot un seguit d'estructures dels segles XIX i XX. Es tractaven en la seva gran majoria de clavegueres i les seves successives reparacions (U.Es 22, 29, 32, 55 i 90) i d'alguna resta de fonament d'estructura indeterminada (U.E. 27).

Tot seguit, es van documentar diferents estrats i estructures situats cronològicament dins els segles XVI i XVII.

A la cantonada nord – oest de l'àmbit es va documentar un pou mort (U.A. 1) que aprofitava, en part, com a parets les fases medievals de les estructures muràries MR-1 i MR-3. Aquesta estructura va ser amortitzada per diversos estrats (U.Es 42, 45 i 57) l'excavació dels quals va proporcionar materials

arqueològics situats cronològicament al segle XVII. Al fons del pou mort es va documentar un estrat (U.E. 59) amb ceràmiques adscrites dins la segona meitat del segle XVI, aquest fet ens està indicant el seu moment d'ús.

Relacionat amb aquesta fase cal destacar la documentació d'un paviment (U.E. 52) bastit amb rajols lligats amb morter de calç de tonalitat vermella. Aquest paviment es conserva molt malmès i només s'ha pogut documentar en algunes zones puntuals de l'àmbit.

A tocar del pou mort U.A.1 es va localitzar una estructura (U.E. 67) bastida amb pedres sense treballar, a excepció de la reutilització d'un morter de pedra col·locat boca a baix, lligades amb argila. Aquesta estructura possiblement es podria tractar d'una reparació del paviment U.E. 52, del qual es contemporani, o de la delimitació feta a *ex profeso* d'aquesta zona de l'àmbit.

Associat possiblement amb el paviment U.E. 52 es van documentar les restes d'una claveguera (U.E. 77) bastida amb rajols, que tenia una direcció nord – sud. Aquesta claveguera va ser tallada amb la construcció d'un nou pou (U.E. 68) de planta rectangular, que durant el procés de desmuntatge va proporcionar materials adscrits cronològicament a finals del segle XVII – principis del segle XVIII. Aquest pou estava amortitzat per l'estrat U.E. 72.

Tant el pou com el seu estrat d'amortització no van acabar de ser excavats, ja que la seva profunditat superava la necessària per l'obra, que era de 4 m a partir del nivell de circulació actual.

Sota el paviment U.E. 52 es va documentar l'estrat U.E. 51 i un negatiu (U.E. 225) i la seva amortització (U.E. 48).

El negatiu U.E. 225 era de planta rectangular hi estava situat a la cantonada entre les estructures muràries MR-1 i MR-2. Estava retallant pràcticament tota l'estratigrafia i al mateix temps estava retallat per la construcció de la U.A. 1.

L'excavació de l'estrat U.E. 51 va proporcionar materials adscrits cronològicament entre finals del segle XV i la primera meitat del segle XVI. Aquest cobria l'estrat U.E. 79 que estava amortitzant al paviment U.E. 112.

Sota el paviment U.E. 112, es van documentar una successió de paviments (U.Es 116, 121 i 140) de terra piconada, calç líquida i morter de calç. L'excavació d'aquests va proporcionar materials arqueològics característics del segle XV. Tots aquests paviments ocupaven la meitat nord de l'àmbit, finalitzant a la zona sud marcant un límit lineal oest - est. Aquest fet ens indicava l'existència d'una estructura, que actualment s'ha perdut, que en aquesta època dividiria l'àmbit en dos espais. Aquesta teoria va quedar confirmada un cop es van excavar els paviments i va aparèixer un mur (U.E. 111) d'uns 85 – 90 cm d'amplada que feia les funcions de fonament d'aquesta estructura actualment perduda.

A partir d'aquest moment l'àmbit quedaria dividit en dos zones separades pel mur U.E. 111, la zona nord i la sud.

Un cop excavats els paviments U.Es 112, 116, 121 i 140, la zona nord de l'àmbit va quedar subdividida en quatre espais, tres d'ells dipòsits (U.As DIPÒSIT 1, DIPÒSIT 2 i DIPÒSIT 3) per contenir líquids. Es va documentar un mur (U.E. 15) que dividia la zona nord en dos parts, una subdividida al mateix temps en dos dipòsits (U.As DIPÒSIT 1 i DIPÒSIT 2) i l'altre subdividida en un dipòsit (U.A. DIPÒSIT 3) i en una zona de treball.

Els dipòsits U.As DIPÒSIT 1 i DIPÒSIT 2, estaven dividits entre sí per un mur, del qual només es va poder documentar el seu negatiu (U.E. 156), ja que es trobava totalment espoliat.

La U.A. DIPÒSIT 1 tenia una planta rectangular que feia unes dimensions de 2 x 1,20 m i estava pavimentat amb una capa de morter de calç (U.E. 152).

La U.A. DIPÒSIT 2 tenia una planta més o menys rectangular que feia unes dimensions d'uns 2 m de llargada x 1,20 m d'amplada al costat més curt i 1,60 m al costat més llarg. Estava pavimentat amb una capa de morter de calç (U.E. 153), molt similar al paviment del dipòsit U.A. DIPÒSIT 2.

Un cop excavats els paviments U.Es 152 i 153 es va documentar que en origen, la superfície ocupada pels dipòsits U.As DIPÒSIT 1 i DIPÒSIT 2, era tot un sol dipòsit (U.A. DIPÒSIT 4). Aquest estava pavimentat amb un morter de

calç (U.E. 281) que al arribar a les parets feia cubeta i s'intuïa l'arrencament del revestiment de les parets.

La zona ocupada pel dipòsit U.A. DIPÒSIT 3, es trobava molt afectada per construccions posteriors. La construcció d'aquest dipòsit va ser posterior a la del dipòsit (U.A. DIPÒSIT 4) i de la seva àrea de treball, que amb la nova construcció va quedar reduïda a la meitat aproximadament.

El dipòsit (U.A. DIPÒSIT 3) es trobava format per quatre murs, tres d'ells reaprofitant estructures preexistents (MR-1 i MR-2 i U.E. 15), i un de nova construcció (U.E. 155). En primer lloc, es va documentar la seva amortització formada pels estrats U.Es 20 i 163. Aquests estrats estaven amortitzant al primer (U.E. 223), de la successió de paviments (U.Es 274, 275 i 284) que repavimentaven el dipòsit. Tots ells estaven bastits amb morter de calç i els seus gruixos eren variats, a l'igual que el seu estat de conservació.

L'única zona conservada de l'àrea de treball d'aquests dipòsits va ser un petit espai d'uns 40 – 60 cm d'amplada x 1,50 cm de llarg. En aquest espai es va documentar l'estrat d'anivellació (U.E. 21), abocat en el moment de construcció del mur U.E. 15 i del dipòsit U.A. DIPÒSIT 4, per tal de pujar el nivell de circulació. La seva excavació va proporcionar materials adscrits cronològicament a la segona meitat del segle XIV.

Sota de totes aquestes estructures relacionades amb aquesta fase de dipòsits, es va documentar un paviment (U.E. 164) que ocupava tota la superfície delimitada per les estructures muràries MR-1, MR-2, MR-3 i U.E. 111. Es tractava d'un paviment bastit amb una capa molt fina de calç líquida.

Sota d'aquest paviment es van documentar tres estrats (U.Es 297, 301 i 302) que estaven amortitzant una estructura negativa (U.E. 338) excavada al subsòl, formada per dos retalls: un de planta rectangular amb els costats lleugerament arrodonits; i un altre emmarcat dins l'anterior, de planta lleugerament ovalada amb secció de cubeta. Aquesta estructura tenia una petita capa d'argila (U.E. 340), aparentment cremada, amb moltes restes de

carbonets, que recobria tot el fons i part de les seves parets. Sobre d'aquest estrat es van documentar les U.Es 293, 301 i 302. La primera quedava situada a una petita zona de l'estructura negativa U.E. 338 i els altres dos estrats amortitzaven totalment l'estructura. Aquests últims, estaven formats per una capa d'argiles de color vermell, en la que es barrejaven argiles de color ocre i taronja, molt semblants a tovots abocats.

L'estructura negativa U.E.338 presenta una interpretació complicada. El que sembla clar es que es tracta d'alguna mena d'estructura de combustió, que probablement podria tenir relacionada una estructura (possiblement una volta) bastida amb tovots, l'enderroc dels quals el formen les U.Es 301 i 302. L'excavació d'aquests estrats va proporcionar materials arqueològics situats cronològicament entre finals del segle XII – segle XIII. La interpretació global de l'estructura encara es complica més si tenim en compte que la part nord d'aquesta es troba parcialment afectada per construccions posteriors.

A la zona sud de l'àmbit 2, entre el mur U.E. 111 i el límit de l'excavació, es van documentar nivells medievals relacionats amb el mur U.E. 111 i l'estructura murària MR-2. Un cop aixecat el sistema de clavegueram, i tenint en compte que gran part de l'estratigrafia havia estat destruïda pel negatiu U.E. 71, es va documentar la U.E. 100, que amortitzava al paviment U.E. 109. Aquest paviment estava bastit amb graves, calç i terra tot piconat. Sota d'aquest es va documentar un altre paviment (U.E. 115) també bastit amb terra. Tots dos funcionaven amb el mur U.E. 111 i amb part de l'estructura murària MR-2.

Un cop excavats aquests paviments es van documentar una sèrie d'estrats (U.Es 122, 127, 128 i 114) que semblen preparacions d'aquests.

Àmbit 3

Aquest estava delimitat: al nord per l'estructura murària MR-1; a l'est, per l'estructura murària MR-3 i al sud i a l'oest pels límits de l'excavació.

Un cop excavat l'estrat superficial U.E. 00, es van documentar els fonaments de dos murs (U.E.30) fent cantonada que retallaven tota l'estratigrafia. Aquestes estructures eren del segle XIX – XX.

A la zona nord de l'àmbit es va documentar el mur U.E. 124. Aquest, que forma part de l'estructura murària MR-1, va ser construït al segle XVIII, tallant tota l'estratigrafia anterior. Adossat a aquest, es va documentar l'estrat d'amortització U.E. 62, l'excavació del qual va proporcionar material arqueològic adscrit cronològicament entre finals del segle XVIII i principis del segle XIX.

Sota l'estrat d'amortització U.E. 62, es van documentar les restes d'un paviment (U.E. 229). Aquest només conservava la preparació de morter de calç, a on es podien observar les marques de les rajoles espoliades que feien 24 X 24 cm.

A la zona sud de l'àmbit es va documentar, a la mateixa cota que el paviment U.E. 229, un nou paviment (U.E. 256) que seria contemporani amb l'anterior. Aquest últim també només conservava la preparació de morter de calç, conservant algun rajol i alguna pedra.

Un cop excavat el paviment U.E. 256, es van documentar les restes d'una llar de foc (U.Es 257 i 260).

Anteriors a la construcció del mur U.E. 124, es van documentar una sèrie d'estrats (U.Es 241, 248) d'amortització de la fase del segle XVII o de preparació dels paviments anteriorment comentats. Aquests amortitzaven a la claveguera U.E. 251, Aquesta estructura discorria paral·lela a l'estructura murària MR-3, per tant tenia una orientació nord – sud. Estava adossada als fonaments de MR-3, en alguns casos utilitzant el parament extern d'aquest com a paret de la claveguera. Aquesta conservava, en algunes zones, part de la seva coberta i estava amortitzada per l'estrat U.E. 252, l'excavació del qual va proporcionar materials arqueològics característics del segle XVII.

Aquesta claveguera (U.E. 251), reaprofitava parcialment una claveguera anterior (U.E. 303), segurament d'origen baix medieval (Segles XIV – XV).

A la zona sud de l'estructura murària MR-3, es va documentar una estructura U.E. 269) bastida amb pedra lligada amb morter de calç, de planta en forma de semicircumferència. Aquesta estructura està construïda sobre la claveguera U.E. 251, i fa una mena d'esglaió. Tenint en compte que l'estructura murària MR-3, just en el punt a on coincideix amb l'estructura U.E. 269, presenta una superfície completament plana (sembla un nivell de circulació), i que la cota d'aquest nivell, coincideix amb la del paviment U.E. 52, situat dins l'àmbit 2 i cronològicament coetanis, pensem que l'estructura U.E. 269 es tracta d'un esglaió, per tal de salvar el desnivell que hi ha entre el nivell de circulació de l'àmbit 3 (U.E. 280) i de l'àmbit 2 (U.E. 52), als segles XVI – XVII.

Amortitzant a la U.E. 269 i al nivell de circulació (U.E. 280), es van documentar els estrats U.Es 261, 268 i 279, aquests van proporcionar materials ceràmics característics del segle XVII.

Sota el nivell de circulació U.E. 280, es van documentar una sèrie d'estructures negatives (U.Es 267, 272, 277 i 315), totes elles, a excepció de l'U.E. 315, eren simples negatius de planta més o menys circular o ovalada i de funció indeterminada. La U.E. 315, tenia al seu interior una estructura (U.E.305) de planta rectangular, bastida amb carreus rectangulars i quadrats lligats amb morter de calç. Aquesta estructura està seccionada per la construcció de les clavegueres U.Es 251 i 303, hi s'ha perdut totalment el seu extrem est. L'estructura, de funció indeterminada, tenia un paviment de terra piconada i estava amortitzada pels estrats (U.Es 306, 314 i 318) l'excavació dels quals va proporcionar material ceràmic característic del segle XIV.

Les estructures negatives, anteriorment comentades, estaven excavades retallant una sèrie d'estrats d'amortització (U.Es 253, 255 i 339) i una seqüència de paviments (U.Es 290, 294, 341, 344, 345, 348, 360, 361 i 366). Aquests paviments es repartien per tota la superfície de l'àmbit, sobreposant-se uns a sobre dels altres. En la majoria dels casos els paviments no ocupaven

tota la superfície, sinó que reparaven zones malmeses dels paviments anteriors. Tots ells estaven bastits amb graves i terra piconada, i en algun cas s'apreciaven reparacions fetes amb morter de calç.

A cavall entre els àmbits 2 i 3, en concret, sota l'estructura murària MR-3, es va documentar un pou de planta circular (U.E. 474) que conservava un reforç bastit amb pedres tipus carreus lligades amb morter de calç. Aquest pou estava excavat (U.E. 375) en el substrat geològic (U.Es 166 i 498) i la part superior, que estava retallant estratigrafia, es va reforçar amb l'estructura bastida amb pedres. Es van excavar els estrats d'amortització U.Es 373, 475, 478, 479 i 490. Sota aquest últim es va documentar l'estrat U.E. 491, que no es va acabar d'excavar.

Estratigrafia comuna a tots els àmbits

S'ha cregut convenient explicar en conjunt les fases més antigues documentades a tota la superfície de l'excavació, ja que aquestes no tenen relació directa amb les fases més modernes que funcionen amb les estructures muràries que ordenen l'espai des de l'edat mitjana fins l'actualitat.

Un cop desmuntades totes les estructures muràries del jaciment es van documentar una sèrie d'estructures negatives (U.Es 130, 353, 354, 423, 428, 452 i 464), amb forma de rases. Aquestes estaven reomplertes amb les U.Es 257, 424, 425, 427, 453, 454, 456, 460, 462, 463 i 551.

La seva interpretació es força complicada. En un primer moment, es va pensar que, degut al fet que coincidien força (en alguns casos mantenien l'alineació perfectament i les dimensions dels murs) amb les alineacions de les estructures muràries posteriors i que aquestes s'assentaven sobre els estrats que reomplien les rases, es podria tractar de la fonamentació de les estructures muràries, que en aquest lloc presentarien una preparació prèvia del terreny, com s'ha documentat en d'altres jaciments de Barcelona (Mercat de Santa Caterina).

Tot hi aquesta primera interpretació, quedaven alguns aspectes que feien crear dubtes, com el fet que cap d'aquestes rases s'unissin entre sí, a excepció de la U.Es 130 i 354, que es tallaven entre sí parcialment, o el fet que es documentes el pou U.E. 474, que tallava a la rasa U.E. 423, però al mateix temps es trobava amortitzada per la construcció de l'estructura murària MR-3.

La interpretació actual d'aquestes rases, es que son les restes deixades per alguna mena d'estructura, anterior a la construcció de les estructures muràries, que delimitaven l'espai, que posteriorment quedarà fossilitzat amb la construcció de murs bastits amb pedres.

Retallats per les rases i per tot una sèrie de negatius de fases posteriors, es van documentar uns estrats d'amortització (U.Es 244, 358, 372, 390, 425, 433, 435, 436), l'excavació del quals va proporcionar ceràmiques possiblement adscrites cronològicament als segles IX – X.

Aquests estrats amortitzaven tot una sèrie d'estructures negatives (U.Es 438, 439, 441, 443, 466, 471, 473, 483, 484, 487 i 488) en la seva majoria forats de pal, que estaven excavats sobre l'estrat U.E. 143.

Però potser les estructures documentades més importants d'aquest període històric, van ser la U.E. 507 i les U.Es 445, 469 i 535.

La U.E. 507 es tractava d'una estructura negativa formada per una rasa, al fons de la qual es van documentar un seguit de forats de pal. Aquesta estructura s'ha interpretat com les restes d'un empostissat que manté la mateixa alineació que la rasa U.E. 423 i que l'estructura murària MR-3. Aquest fet ens estaria indicant una fossilització de la propietat, com a mínim, des de el segle IX, fins l'actualitat.

Les U.Es 445, 469 i 535 eren les estructures de reforç, bastides amb terra, de les boques de tres pous de planta circular. Tots tres estaven força alterats per construccions posteriors. El millor conservat era el pou U.E. 445, aquest estava amortitzat per les U.Es 448 i 458, i estava excavat al substrat geològic.

Els pous U.Es 469 i 535, no van poder ser excavats, ja que es trobaven en molt mal estat de conservació i la seva excavació era difícil.

Sota aquests nivells es va documentar un sol estrat a tota l'excavació (U.E. 143). Es tractava d'un estrat d'argiles vermelles amb material romà rodat, que cobria l'estrat geològic (U.E. 166) i alguns negatius de funció desconeguda.

Conclusions i interpretació

Tot hi que cal tenir present que aquest document es tracta d'un informe preliminar, i que els materials es troben en procés d'estudi, podem diferenciar diverses fases d'ocupació del jaciment.

Fase 1 (Època romana)

D'aquest moment tenim molt poques dades, només s'han documentat una sèrie de negatius indeterminats excavats a l'estrat geològic i amortitzats amb estrats amb ceràmiques romanes molt rodades.

L'altre estrat d'origen romà es la U.E. 143. Aquest estrat d'argiles vermelles tenia una potència d'uns 40 – 50 cm i el material recuperat en la seva excavació va proporcionar materials romans. Aquestes argiles podrien formar part de les terres de conreu romanes que formaven part de l'*ager* de la ciutat.

Fase 2 (Segles IX-X)

D'aquesta fase s'han documentat una sèrie de forats de pal, les restes d'un empostissat i tres pous d'extracció d'aigua.

Durant aquesta fase, l'ús del solar continuaria relacionat amb les tasques agrícoles, a l'igual que en la fase anterior. Si bé es documenta un petit canvi, en aquesta fase el terreny ja no serà utilitzat com a terres de conreu, sinó que servirà com a lloc per extreure aigua. Prova d'això, són els tres pous documentats i els negatius de pals associats, que probablement formarien part d'estructures de fusta relacionades amb aquestes tasques.

La documentació de les restes d'un empostissat, que mantenia la mateixa alineació que les posteriors construccions, ens indica una perduració de la propietat, com a mínim, des del segle IX. Això també ens podria estar reflectint

la fossilització de l'organització romana del territori, amb la marca de la propietat a través de tanques o similars.

Fase 3 (Segles XI- XII)

D'aquesta fase s'han documentat 7 rases, que posteriorment queden fossilitzades amb la construcció de murs de pedra. Aquestes rases es troben amortitzades amb estrats que han proporcionat materials ceràmics adscrits cronològicament entre els segles XI i XII.

Aquest es el primer vestigi d'un possible primer urbanisme del solar, bastit amb estructures de les quals no ens queden restes.

Un segon moment, possiblement situat també dins d'aquesta fase, es la construcció dels primers murs bastits amb pedres i morter de calç. A la zona sud de l'excavació s'ha documentat la construcció dels murs U.Es 111, 352 i 459. Aquests formen un espai que tindria la seva façana principal de cara al carrer Jaume Giralt. Aquest fet te la seva lògica, ja que aquest carrer va ser un dels eixos principals del barri, durant la seva formació. Aquests murs es construeixen mantenint les alineacions de les rases abans comentades, fet que ens fa pensar, que en el moment de construir-los, no s'ha perdut la referència de les estructures pretèrites.

La zona nord de l'excavació, probablement seria una zona oberta, utilitzada com a horts o zones de treball. Aquesta idea queda reforçada, per la documentació d'un pou d'extracció d'aigua (U.E. 474), que en la seva construcció talla una de les rases del moment anterior. Aquesta construcció, trencant una de les línees de distribució de l'espai anteriors, ens estaria indicant un canvi de l'ús d'aquesta zona, que probablement no disposaria d'estructures construïdes en aquest moment.

Possiblement també situat dins d'aquesta fase, però en un moment posterior, es va documentar un creixement cap a l'oest de l'edifici original. Aquest fet es

documenta amb la construcció dels murs U.Es 332 i 334. Aquests formen un cos, conjuntament amb el mur sud, que desconeixem però que seria la façana que donaria al carrer Jaume Giralt, que s'adossa a l'edifici preexistent. La planta d'aquest nou edifici, de dimensions molt similars a l'anterior, agafa una petita inclinació cap al nord, inclinació que a quedat fossilitzada en el traçat actual del carrer Jaume Giralt.

Fase 4 (Segona meitat del segle XII – segle XIII)

Es en aquest moment quan la major part del solar es ocupada per construccions. El pou d'extracció d'aigües s'amortitza i s'afegirà un nou cos constructiu a la part nord, que s'adossarà al mur U.E. 111. Aquesta nova construcció formada per dos murs (U.Es 337 i 420), conjuntament amb el mur U.E. 111, formarà un nou edifici, que unit als dos cossos més antics, formaran una construcció amb planta d'L". Sembla que la façana est d'aquest edifici, estaria oberta, possiblement amb la construcció d'un gran arc, solució típica de les plantes baixes de les cases barcelonines dels segles XIII, XIV i XV. Aquest arc, donaria pas a un espai, possiblement obert. Cal destacar la documentació de reformes (U.Es 18 i 370) que tapien parcial o totalment aquest arc, o la seva posterior obertura (U.E. 380).

A l'interior d'aquest espai (Àmbit 2), s'ha documentat una estructura negativa (U.E. 338) excavada al subsòl, que podria correspondre a les restes d'una estructura de combustió.

Dins l'àmbit 1, s'han documentat d'aquest moment el negatiu 313, i la possible fresquera U.E. 246.

A l'oest del mur U.E. 337, s'han documentat una sèrie de paviments, que semblen indicar l'ús d'aquest espai (Àmbit 3), com un lloc obert, possiblement un passatge que comunicaria algun pati interior de l'edifici amb el carrer Jaume Giralt. Aquesta distribució es molt típica en la planta dels palaus dels segles XIII i XIV. Exemples d'aquest tipus de distribució els trobem avui en dia al carrer Montcada.

Fase 5 (Finals del segle XIII - Primera meitat del Segle XIV)

D'aquesta fase s'han documentat una sèrie de paviments, tant en l'àmbit 1, com en l'àmbit 2 i la construcció d'un mur (U.E. 09) paral·lel a l'estructura murària MR-2, que possiblement converteix l'àmbit 1 en un espai tancat.

A l'àmbit 3, s'han documentat les restes d'una estructura (U.E. 305) indeterminada, excavada al subsòl.

Fase 6 (Segona meitat del segle XIV – primera meitat del segle XV)

En aquest moment es produeix a l'àmbit 2 un nou canvi d'ús de l'espai i el seu interior es converteix en un lloc de treball, relacionat amb un procés que comportés el tractament i l'emmagatzematge de líquids. Així es construeix el dipòsit (U.A. DIPÒSIT 4), amb la seva zona de treball i la seva posterior divisió en dos (U.As DIPÒSIT 1 i DIPÒSIT 2). En un moment posterior de la producció es va construir un altre dipòsit, (U.A. DIPÒSIT 3).

Es probable que en aquest moment es va construir una claveguera (U.E. 303) a la zona de l'àmbit 3, amb direcció nord – sud.

Fase 7 (Segona meitat del segle XV – primera meitat del segle XVI)

En aquest moment s'amortitzen els dipòsits de l'àmbit 2 i es documenten una superposició de paviments que ocupen tot l'àmbit.

A l'àmbit 1 es va documentar dins d'aquesta fase, l'intent de construcció de la fresquera i de la seva galeria d'accés (U.E. 299). Com s'ha explicat amb anterioritat, l'estructura va cedir per l'inestabilitat del terreny i un cop esfondrada l'estructura es va abocar terra per tal d'anivellar la zona.

Fase 8 (Segona meitat del segle XVI – segle XVII)

A l'àmbit 1, d'aquesta fase, només s'han documentat algunes estructures negatives excavades en el subsòl.

Dins l'àmbit 2, s'ha documentat la construcció i posterior amortització, al segle XVII, d'un pou mort (U.A. 1). Associat a aquest moment també s'ha documentat el paviment U.E. 52 i una canalització (U.E. 77).

Dins d'aquesta fase, però en un moment posterior a la construcció del pou mort (U.A. 1) i de l'ús de la canalització (U.E. 77), a la zona sud de l'àmbit es va construir un pou (U.E. 68), que possiblement fos per extreure aigua. La seva construcció va provocar l'amortització definitiva de la canalització (U.E. 77).

A l'àmbit 3, es va documentar la reforma de la claveguera (U.E. 251) i la seva posterior amortització. També es van documentar el nivell d'ús d'aquesta fase i l'estructura U.E. 269, possiblement un esglaó d'entrada a l'àmbit 2.

Fase 9 (Segle XVIII – principis del segle XIX)

El més destacat d'aquesta fase va ser el tancament de l'àmbit 3. Aquest, havia estat sempre un lloc de pas, però amb la construcció del mur U.E. 124, aquest passatge va quedar tallat i es va aprofitar l'espai com un àmbit intern. Al seu interior, s'han documentat restes de paviments i fins hi tot les restes d'una llar de foc.

A l'àmbit 1, es va documentar la construcció d'un pou mort a la cantonada nord, i dels nivells de circulació contemporanis a aquest.

Fase 10 (Segle XIX – segle XX)

D'aquesta fase s'han documentat alguns fonaments d'estructures indeterminades, una sèrie de paviments i el més destacat, el sistema de clavegueram.

Afectació del jaciment

L'afectació del jaciment es total, totes les estructures situades dins l'actual excavació, han estat desmuntades, per tal de construir la nova E.T.

Cal apuntar que algunes estructures, com els paviments de l'àmbit 0, no s'han desmuntat, ja que l'obra no els afectava.

Bibliografia

- ALMERICH, Lluís, (1949): *Historia dels carrers de la Barcelona Vella*. Vol. I, II. Monografies Històriques de Catalunya, núm. 6. Ed. Millà, Barcelona.
- CARRERAS CANDI, ed. (1982): *Gran Geografia Comarcal de Catalunya* vol. VIII Barcelona.
- FÀBREGAS, M. (1999): *Intervenció arqueològica al solar del núm. 4 del carrer del Forn de la Fonda (Barcelona)* Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya)
- FERRER, C.; et alii (2003): *Memòria de la Intervenció Arqueològica de la prolongació de l'Av. Francesc Cambó, entre els carrers de Jaume Giralt i el C/ de Fonollar dins del "Projecte d'infraestructures troncales des del carrer Carders a la central R.R.P.R.S.U. al Mercat de Santa Caterina al Districte de Ciutat Vella de Barcelona)*. Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya).
- HUERTAS, J. (2000): *Intervenció arqueològica als solars dels carrers de Fonollar / Gombau (Barcelona)* Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya)
- LLORENS, MM. i RIPOLLÈS, P.P. (2002): "L'aportació de Josep Estrada al coneixement numismàtic" a *Lauro* 22-23, Granollers, p.91-94.
- PASTOR BATALLA, I. (2005): *Projecte d'intervenció arqueològica subsidiària de la construcció d'una estació transformadora soterrada pels equipaments del Pou de la Figuera, al districte de Ciutat Vella*. Foment de Ciutat Vella / Institut de Cultura del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.
- PIERA, J. (2000): *Intervenció arqueològica al carrer Fonollar núm. 13 (Barcelona)* Memòria inèdita dipositada a l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya)
- VV.AA. (1994): "Espai urbà i alimentació a la Barcelona del segle XV", *Del rebost a la taula. Cuina i menjar a la Barcelona gòtica*, pàg. 77-81 Barcelona

Annexos

Annex 1.

Documentació fotogràfica

Foto 3. Detall d'algunes de les estructures contemporànies.

Foto 4. Vista general de diferents paviments documentats durant la intervenció.

Foto 5. Pou mort U.A. 1.

Foto 6. Detall d'un dels paviments del segle XIX (Àmbit 1).

Foto 7. Detall d'algun dels materials documentats.

Foto 8. Superposició de paviments amortitzant els dipòsits de l'àmbit 2 .

Foto 9. Superposició de paviments amortitzant els dipòsits de l'àmbit 2 .

Foto 10. Vista de l'estructura murària MR-2.

Foto 11. Pou mort U.A. 2

Foto 12. Diferents nivells d'argiles.

Foto 13. Vista general de l'àmbit 2, a la fase dels dipòsits.

Foto 14. Vista general de l'excavació.

Foto 15. Vista del pou U.E. 68

Foto 16. Vista del negatiu U.E. 299

Foto 17. Interior del pou mort U.A.2

Foto 18. Vista aèria del jaciment durant el procés d'excavació.

Foto 19. Vista on s'aprecia en detall l'estratigrafia documentada en el jaciment.

Foto 20. Detall dels paviments del segle XIV (Àmbit 1).

Foto 21. Mur nord dels dipòsits.

Foto 22. Construcció de la fresquera i la seva galeria d'accés U.E.299.

Foto 23. Detall de la claveguera U.E.251.

Foto 24. Àmbit 2 en procés d'excavació. Segle XIV .

Foto 25. La claveguera U.E. 251, un cop excavada.

Foto 26. Vista de la U.E. 299 .

Foto 27. Vista dels rebliments de la possible estructura de combustió U.E. 338

Foto 28. L'estructura U.E. 338 un cop excavada.

Foto 29. Vista del reaprofitament de murs (MR-3).

Foto 30. Vista general de l'àmbit 2, en procés d'excavació.

Foto 31. Vista aèria de l'àmbit 2, durant el procés de desmuntatge d'estructures.

Foto 32. Vista general de l'àmbit 1, en procés d'excavació.

Foto 33. Delimitació d'un pou d'extracció d'aigües dels segles IX - X.

Foto 34. Rasa, un cop desmuntat el mur U.E. 337.

Foto 35. *Vista general de l'àmbit 2.*

Foto 36. *Vista general de l'àmbit 2, amb les rases, un cop excavades.*

Foto 37. Vista general de l'àmbit 2, amb les rases, un cop excavades.

Foto 38. Detall de la rasa U.E. 423 un cop excavada, tallada per la construcció del pou U.E. 474.

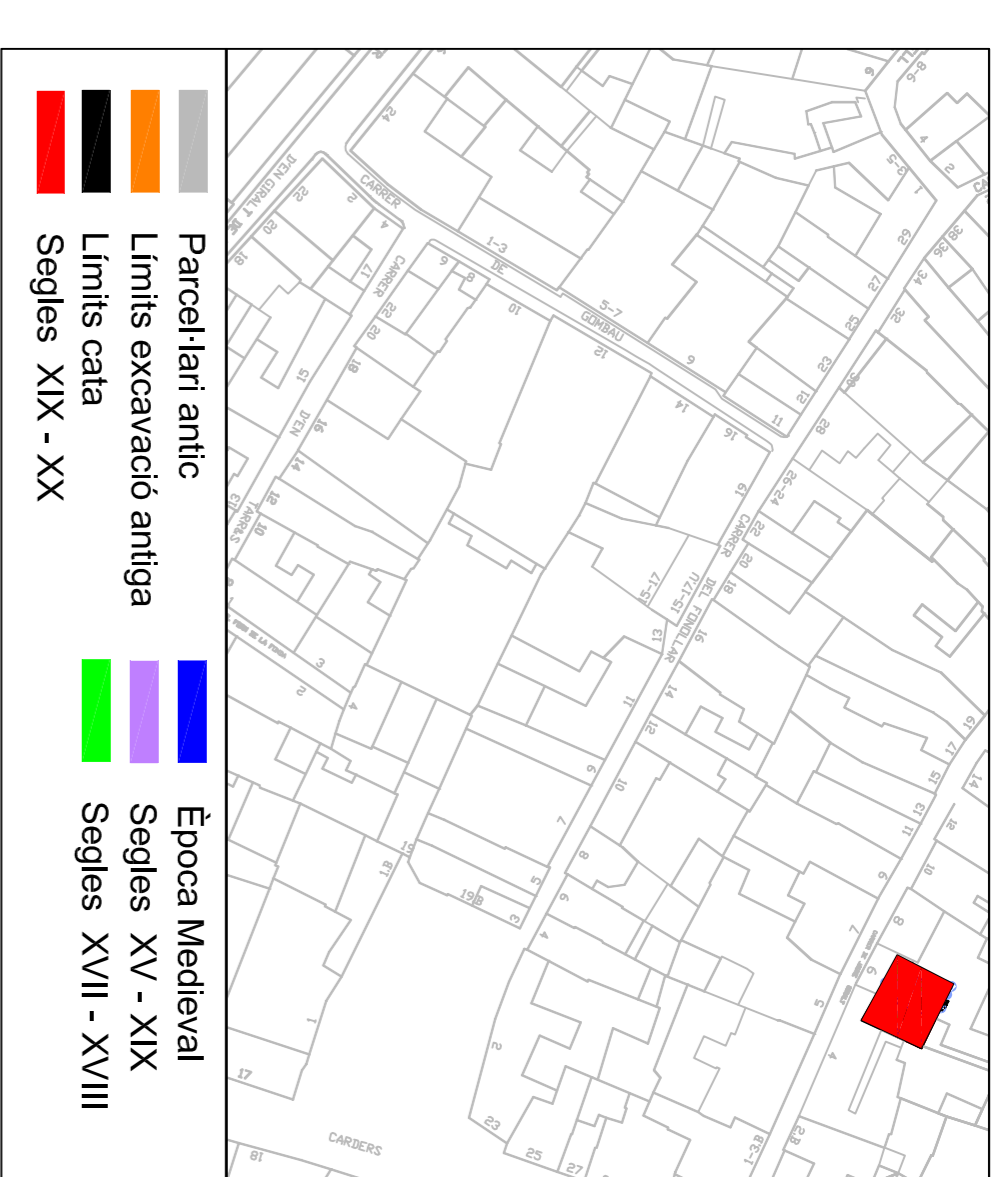
Foto 37. Pou U.E. 447, un cop delimitat.

Foto 39. Pou U.E. 445, amb els dos forats de pal per sostenir una politja per extreure aigua.

Annex 2.

Planimetries

C/ Villanov, 24
 08461 St. Esteve de Palautordera
 Tel: Fax 93 848 31 95
 www.estrategic.com

ESTRATEGIC Gestió del Patrimoni Cultural, S.L.

INTERVENCIÓ
 Intervenció arqueològica subsidiària de la construcció d'una estació transformadora soterrada pels equipaments del Pou de la Figuera

TÍTOL

MUNICIPI
 Barcelona (Districte de Ciutat Vella)

NUMERO 1 **ANY** 2006

DIRECTOR INTERVENCIÓ
 Ivan Salvadó Jambriña

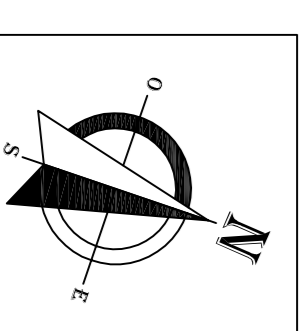
AUTOR
 Ivan Salvadó - Markary Garcia

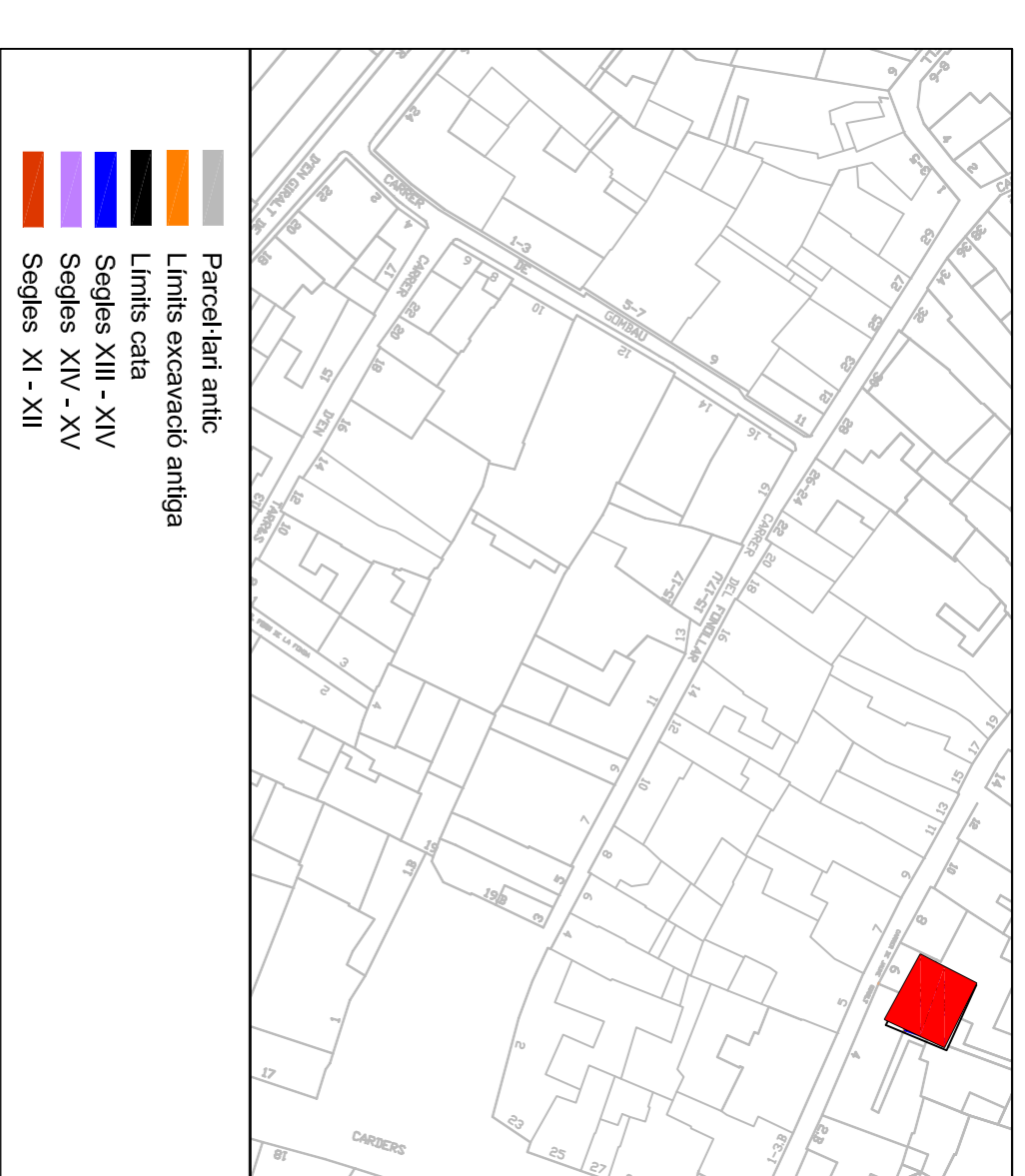
CODI I.M.H.C.B **ESCALA**
 015/06 1:50

OBSERVACIONS

/FOMENT/ CIUTAT VELLA/

MUNICIPI: **MUSEU D'HISTÒRIA**
 DE LA CIUTAT VELLA

C/ Vallmany, 24
 08461 St. Esteve de Palautordera
 Tel: +34 93 848 31 95
 www.estivagpc.com

ESTIVAGPC Gestió del Patrimoni Cultural, S.L.

INTERVENCIÓ
 Intervenció arqueològica subsidiària de la construcció d'una estació transformadora soterrada pels equipaments del Pou de la Figuera

TÍTOL
 Fases Medievals segles XIII-XV

MUNICIPI
 Barcelona (Districte de Ciutat Vella)

NUMERO 2 **ANY** 2006

DIRECTOR INTERVENCIÓ
 Ivan Salvadó Jambriña

AUTOR
 Ivan Salvadó - Markary Garcia

CODI I.M.H.C.B. ESCALA 1:50

OBSERVACIONS

